
SIISTI BIITSI

VUOSIRAPORTTI

2018

Julia Jännäri
Atte Lindqvist
Pidä Saaristo Siistinä ry

PROJEKTIN TAUSTAT JA LÄHTÖKOHDAT

Merten roskaantuminen on maailmanlaajuinen ympäristöongelma joka saa vuosi vuodelta enemmän näkyvyyttä. Suurilla valtamerillä on havaittu kelluvia valtavia jätelauttoja ja moni näiden alueiden rannoista on erittäin vakavasti roskaantunut. Kansainvälisellä tasolla merten ja rantojen roskaantumista on viime vuosina ryhdytty tutkimaan yhä enemmän ja myös mikromuovit ovat olleet erityisen ajankohtaisia. On havaittu, että jopa kaikkein kaukaisimmilta ja asumattomilta saarilta löytyy roskaa. Vesilinnut ja merissä elävät eläimet vahingoittuvat roskista monin eri tavoin. Maailman meriä vaivaavat monenlaiset ympäristöongelmat ja roskaantuminen on niistä yksi. Roskaantuminen on silti huolestuttavan nopeasti kasvava ongelma. (Euroopan ympäristökeskus 2014)

Itämeren roskaantumista on tutkittu melko vähän. HELCOM (Itämeren merellisen ympäristön suojelukomissio) selvitti vuonna 2007 Itämeren roskaantumisen laajuutta. Kyseisessä projektissa yhtenä rahoittajana oli YKn ympäristöohjelma (UNEP). UNEP on laatinut erinäisten esiselvitysten avulla merien ja rantojen roskaantumisen selvittämiseen metodin, jota voidaan käyttää maailman eri merien olosuhteissa (P. Korpinen & A. Salonieminen. 2014). Suomessa meren roskaantumista on seurattu vuodesta 2012 rantaroskaseurannan muodossa. PSS ry toteuttaa seuranta Ympäristöministeriön toimeksiantona.

Vuosina 2011–2013 Pidä Saaristo Siistinä ry (PSS ry) oli mukana Baltic Marine Litter (MARLIN) -projektissa, jossa selvitettiin Itämeren rantojen roskaantumista. MARLIN-projektissa olivat mukana Viro (Hoiia Eesti Merd), Latvia (FEE Latvia), Ruotsi (Håll Sverige Rent) ja Suomi (Pidä Saaristo Siistinä ry). Projektissa oli mukana yhteensä 23 rantaa, joista yhdeksän sijaitsi Suomessa. Rannoilta kerättiin roskaantumistietoa UNEP:in metodia mukailleen. Tulosten mukaan näistä maista roskaisimmat rannat löytyivät Suomesta. Suurin osa kerätystä roskasta oli muovia ja vaahtomuovia.

Siisti Biitsi -kampanja on itsenäistä jatkoa MARLIN-projektille. Projektin tuloksista tiedottaessaan PSS ry:n henkilökunta sai yhteydenottoja, joissa kysyttiin mitä yksittäinen ihminen voisi asian eteen tehdä. Näistä yhteydenotoista ja PSS ry:n oman henkilöstön tahtotilan ansiosta syntyi idea kutsua ihmisiä mukaan pitämään huolta rannoista ja siivoamaan niitä roskista. Keväällä 2013 syntyi idea, jonka pohjalta Siisti Biitsi -kampanjan konseptin suunnittelu alkoi.

Siisti Biitsi on vakiintunut ympäristöohjelmaksi, jota kehitetään eteenpäin rahoituksen salliessa. Ohjelman tavoitteena on tuoda esiin Suomen vesistöjen roskaantumisongelma ja kiinnittää asiaan huomiota konkreettisen toiminnan kautta. Ohjelman tarkoituksena on innostaa ihmisiä siivoamaan rantoja vapaaehtoisesti.

PROJEKTIOORGANISAATIO

Projektin hallinnoija

Siisti Biitsiä hallinnoi Pidä Saaristo Siistinä ry (PSS ry). PSS ry on valtakunnallinen, vuonna 1969 perustettu veneilijöiden ja vesilläliikkujien ympäristöjärjestö. PSS ry:n toiminta-alueet ovat Saaristomeri, Pohjanlahti, Itäinen Suomenlahti, Päijänne, Saimaa ja Pirkanmaa.

Yhdistyksen tehtävänä ja päämääränä on Suomen rantojen ja saariston puhtaanapito ja vesilläliikkumisen tukeminen kaikilla Suomen vesistöalueilla. Konkreettisen jätehuoltotyön ja retkisatamakohteiden ylläpitotöiden lisäksi yhdistys tekee ympäristökasvatustyötä.

Projektin henkilöstö ja projektiryhmä

Projektista on perinteisesti vastannut projektikoordinaattori, jota on rahoituksen salliessa avustanut projektiassistentti.

Vuonna 2018 projektia luotsasivat projektikoordinaattori **Atte Lindqvist** ja projektiassistentti **Julia Jännäri**. Projektipäällikkö **Anna von Zweybergk** oli myös vahvasti mukana projektin kulussa erityisesti tiedotuksellisessa roolissa. Siivoustalkoisiin ja tapahtumiin osallistuivat sekä projektipäällikkö, -koordinaattori että -assistentti.

Loppuvuodesta 2018 projektiassistentti Julia Jännäri nimettiin Siisti Biitsin projektikoordinaattoriksi.

Vuoden 2019 toimintojen suunnittelun päävastuu kuuluu projektikoordinaattoreille.

TOIMINNAN KUVAUS

Projektin sisältö tiivistettynä

Siisti Biitsi alkoi rannikon siivoustalkookampanjana vuonna 2014, laajentuen vuosittain niin ajallisesti kuin alueellisestikin. Vuonna 2018 Siisti Biitsi oli käynnissä koko lumettoman ajan vuodesta Suomen kaikkien vesistöalueiden rannoilla.

Tavoitteena on siistiä rannat vapaaehtoisvoimin, nostaa vesistöjen roskaantumisen entistä laajempaan tietoisuuteen ja antaa ihmisille konkreettinen mahdollisuus vaikuttaa vesistöjen hyvinvointiin.

Ohjelmaan voivat osallistua niin yhdistykset, kerhot, seurat, harrastusryhmät, työpaikat, yritykset, kaupungit, opiskelijat, koululaiset, organisaatiot, perheet ja kaveriporukat kuin yksityiset kansalaiset.

Kukin osallistuva taho saa valita talkookohteensa ja kutsua mukaan joko vain oman yhteisönsä jäseniä tai järjestää yleisölle avoimen tilaisuuden, johon kuka tahansa on tervetullut siivoamaan. Talkoot järjestävä taho ilmoittaa yhteyshenkilön, joka vastaa talkoista ja hoitaa kommunikoinnin PSS ry:n kanssa.

Talkoiden tarkoitus on paitsi siivota rannat roskista, myös kerätä tietoa rannoilta löytyvien roskien määristä ja materiaaleista. Pidä Saaristo Siistinä ry on pyytänyt talkootiimejä raportoimaan siivotut roskamäärät ja -materiaalit kampanjalle laaditun roskalomakkeen avulla.

Kampanjan internetsivut ovat olleet käytössä vuodesta 2014. Sivut ovat sekä suomeksi www.siiستيbiitsi.fi että ruotsiksi www.snyggbeach.fi ja niille on koottu talkoovinkkejä sekä muuta roskainfoa. Sivujen päätarkoitus on kuitenkin toimia ilmoittautumisalustana vapaaehtoisille.

Loppuvuodesta 2018 Siisti Biitsin internetsivut päätettiin uudistaa kokonaisuudessaan vastaamaan paremmin nykyaikaa ja uusien sivujen on tarkoitus olla auki vuoden 2019 alussa.

Yhteistyötahot

Yhteistyötahot on aiemmin (-2016) jaettu kahteen kategoriaan: sponsorit ja yhteistyökumppanit. Sponsorit toimivat tällöin selkeästi kampanjan taloudellisina tukijoina. Sponsoreilta saatu tuki on ollut lähinnä palveluita ja tuotteita. Yhteistyökumppanit toimivat asiantuntija-apuna, auttavat käytännön järjestelyissä ja antavat hyödyntää omia verkostojaan esim. tiedottamisessa. Osa yhteistyötahoista toimii sekä taloudellisena tukijana että yhteistyökumppanina talkoiden järjestämisessä.

Vuoden 2018 sponsorihakuun kehitettiin kolme sponsoritasoa: Kannattaja-, Tukija-, sekä yhteistyökumppanitaso, joista yhteistyökumppani on korkein tukimuoto. Tukipyynnöt on lähetetty sähköpostitse yritysille ja säätiöille.

Yhteistyökumppanien lisäksi kuntien tarjoama tuki on merkittävää. Vuosina 2014-2016 tukea, apua ja neuvoa talkoolaisille tarjonneet kunnat olivat pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo ja Vantaa) kaupungit ja Turun kaupunki. Näillä kaupungeilla on jo valmis menetelmä ja taho, joka hoitaa kaupunkialueilla järjestettävien vapaaehtoisten talkoo- ja siivousryhmien tukemista.

Siisti Biitsin tavoitteena on alusta asti ollut tavoittaa monialaisesti yhteistyötahoja sekä löytää myös yhdistykselle uusia kumppaneita.

Tiiviimpi yhteistyö aloitettiin myös **Inkoon koulun** kanssa, joka innostui haastamaan muitakin kouluja osallistumaan Siisti Biitsiin. Toiveissamme on Siisti Biitsin merkeissä aloittaa siivousaalto koulusta kouluun ympäri Suomen.

Viestintä

Siisti Biitsi -ohjelman yksi päätarkoituksista on nostaa vesistöjen roskaantuminen esille ja samalla herättää keskustelua aiheesta. Viestintä on yksi tärkeimmistä osa-alueista ohjelman toteutuksessa ja se vie kampanjan kokonaisuudesta ja -resursseista suuren osan.

Sosiaalinen media ja näkyvyys

Sosiaalinen media nähdään kampanjalle erittäin tärkeänä tiedottamisen ja osallistamisen kanavana. Siisti Biitsi -kampanjalla on oma tili Facebookissa, Twitterissä ja Instagramissa.

Siisti Biitsi -kampanjan sosiaalisen median tilien tunnukset:

- Facebook: Siisti Biitsi - Snygg Beach
- Twitter: @Siistibiitsi
- Instagram: siistibiitsi

Sosiaalisen median lisäksi myös perinteinen media pitää pintansa Siisti Biitsin tiedotuspuolella. Mediaosumat keskittyvät lähinnä nettiuutisiin, mutta PSS ry:n henkilökuntaa on vuosien varrella haastateltu myös radioon ja televisioon kampanjan merkeissä.

Vuonna 2018 Siisti Biitsi noteerattiin laajalti eri medioissa ja kampanja oli mukana myös dokumentaarisisissa ajankohtaisohjelmissa. Projektipäällikkö Anna von Zweybergk osallistui Ylen Ulos Luontoon –ohjelman Kevätseurantaan ja siivosi yhdessä Pirkka-Pekka Peteliuksen ja Minna Pyykön kanssa Helsinkiläistä Uutelan rantaa samalla keskustellen rantaroska-aiheista. Projektitiimin jäsenet osallistuivat myös muihin Ylen televisio- ja radio-ohjelmiin, muiden radiokanavien ohjelmiin sekä podcasteihin.

Talkoot

Siisti Biitsi koostuu ohjelma-aikana järjestettävistä siivoustalkoista. PSS ry pyrkii osallistumaan mahdollisimman useisiin talkoisiin, teemaan liittyviin tapahtumiin ja esittelee ohjelmaa erilaisissa tilaisuuksissa.

Yhdistys on järjestää myös joka vuosi useita omia siivoustalkoita, joihin kutsuu yhteistyökumppaneitaan, sponsoreitaan ja yksittäisiä vapaaehtoisia henkilöitä.

Tapahtumat

Erilliset isommat tapahtumat kuuluvat vahvasti ohjelman kokonaisuuteen. Useimmiten kyseessä ovat yhteistyökumppaneiden kanssa järjestetyt yhteistalkoot tai osallistuminen kampanjan puitteissa isompaan tapahtumaan. Pohjoismaisten sisarorganisaatioiden (**Håll Sverige Rent** Ruotsista, **Hold Denmark Rent** Norjasta, **Hold Denmark Rent** Tanskasta, **Landvernd** Islannista, **Ringras** Försaarilta, **Natur och miljö** Ahvenanmaalta ja **CSR** Grönlannista) kanssa perustettu Nordic Coastal Clean-up jatkui vuonna 2018 laajentuen myös Ahvenanmaalle ja Grönlantiin ja viides toukokuuta järjestettiin jälleen yhteispohjoisaminen siivouspäivä, jonka aikana kussakin jäsenmaassa järjestettiin rantasiivoustalkoita. Näiden lisäksi yhteistyötä tehtiin Turun ja Helsingin kaupunkien **Itämerihaasteen** sekä erinäisten yhteistyökumppanien kanssa, joista esimerkkeinä **Ruisrock**, **Pernod Ricard** ja **Järvi-Suomen partiolippukunnat**. Yhteistalkoot järjestettiin myös **Pekka Hyysalon Fight back** -tapahtuman merkeissä Turussa.

ROSKARAPORTOINTI

Roskaraportoinnin tarkoituksena on ollut saada yleiskuva Suomen rantojen roskaisuudesta. Tätä tarkoitusta varten kampanjalle on luotu roskaraportointilomake. Lomake löytyy tulostettavana ohjelman nettisivuilta. Raportoinnilla on myös tärkeä havainnollistava vaikutus roskaisuustilanteen vakavuudesta. Vuoden 2018 loppuun mennessä talkoovoimin kerättyjä roskia oli yhteensä raportoitu 312 077 kappaletta, joista 115 204 raportoitiin vuoden 2018 aikana (Taulukko 1).

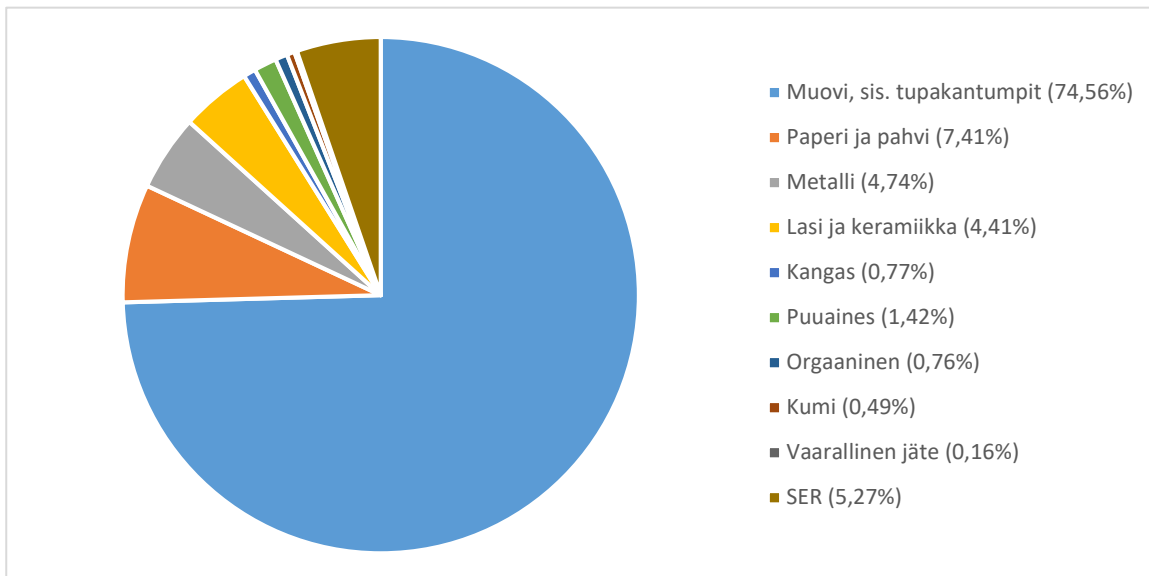
Taulukko 1. Talkoorantojen, lomakkeiden, roskien vuosimäärät sekä rantojen keskimääräinen roskamäärä

VUOSI	TALKOORANNAT	RAPORTOIDUT SIIVOUKSET	RAPORTOIDUT ROSKAT	RAPORTOITUA ROSKAA/SIIVOUS
2014	64	46	44 937	977
2015	58	56	36 313	648
2016	85	47	61 647	1312
2017	104	68	53 976	794
2018	104	68	115 204	1646

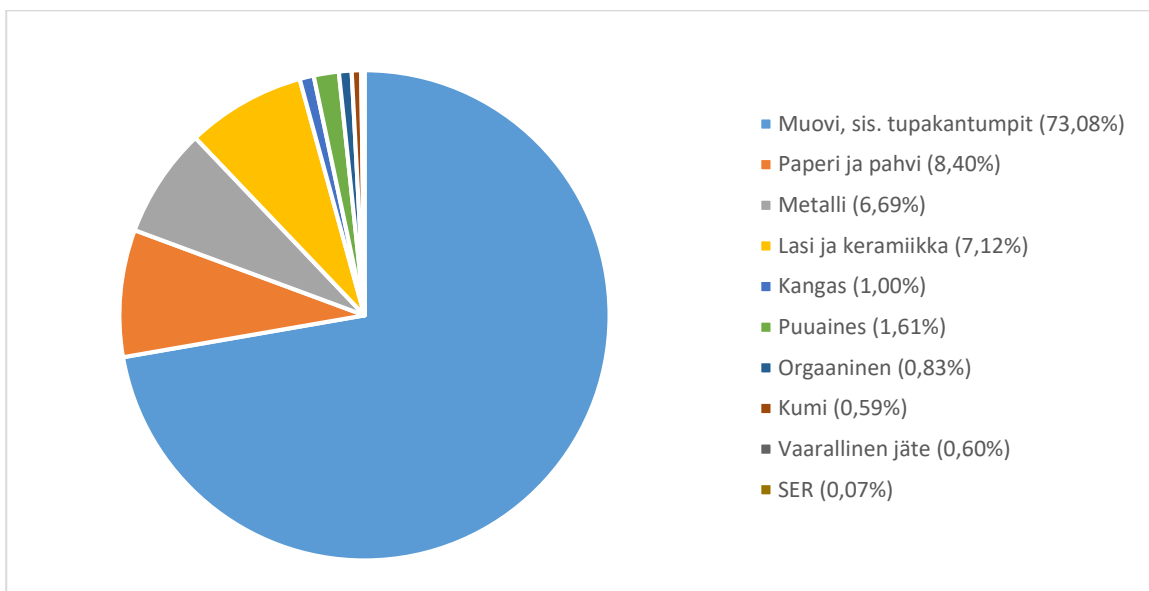
Vuoden 2018 raportointitulokset (Kuva 1) seuraavat vahvasti kampanjan alkuvuosien roskajakaumia (Kuva 2). Muoviroskat, tupakantumpit mukaan lukien, pitävät vuodesta toiseen kärkisijaa roskatilastoissa. Vuonna 2017 uutena kategorisointina eroteltiin elektroniikkaroska (SER). Tilastoihin vaikuttaa suuresti saatujen

raporttien määrä joka vaihtelee vuosittain. Kaikki talkooryhmät eivät raportoi tuloksia, joten roskamäärät ovat oletettavasti todellista huomattavasti alhaisemmat.

Vuonna 2018 roskalomakkeelle lisättiin kysymys talkooryhmän koosta, jotta myös itse talkoista saadaan entistä tarkempaa tietoa.

Kuva 1. Roskajakauma 2018 sisältäen kaikki roskat kaikilta alueilta (meren, järvien ja jokien rannat)

Kuva 1. Roskajakauma 2014-2017, sisältäen kaikki roskat kaikilta alueilta (meren, järvien ja jokien rannat)

OHJELMAN TULEVAISUUS

Osallistuvien tahojen kiinnostus Siisti Biitsiä kohtaan on lisääntynyt positiivisesti jo pidemmän aikaa. Osallistujia kiehtoo erityisesti Siisti Biitsi –talkoisiin helposti liitettävissä oleva ympäristökasvatuksellinen puoli. Näin ollen Siisti Biitsi onkin kehittynyt **ympäristöohjelmaksi**, jota voidaan tarjota pakettimuodossa paitsi kouluille, päiväkodeille ja partioille, myös yhtiöiden tyky- ja vastuullisuuspäiville. Siisti Biitsin idea toimiikin parhaiten pakettina:

1. *Esitelmä*

- a. Meriroskaongelma esitetty faktoin ja esimerkein
- b. Suomen tilanne
- c. Mitä voidaan tehdä? Mitä PSS ry tekee?

2. *Talkoo*

- a. Kerätään, lasketaan ja kategorisoidaan roskat

3. *Analyysi ja jälkipohdinta*

- a. Mitä löytyi ja kuinka paljon?
- b. Vastaako tilanne oletuksia?
- c. Miten tilannetta saadaan parannettua?

Pakettimuoto yhdistää olennaiset oppimismetodit seuraavien toimintojen kautta:

Visuaalinen esitelmä (sanoin, kuvin, videoin)

Konkreettinen työpanos (osallistujan aktivointi: esitettyjen faktojen näkeminen luonnossa)

Reflektointi (yhdistää esitelmän ja konkreettisen työn).

Pakettimuotoa on tähän asti voitu hyödyntää vain pienissä määrin esimerkiksi isoimmissa, sponsoroiduissa tapahtumissa. Kysyntä on kuitenkin lisääntynyt merkittävästi. Esimerkiksi Inkoon koulun levittämässä roskankeruuhaasteessa koulut käyttävät Siisti Biitsin seurantamenetelmää. Toivomuksena onkin, että pystymme yhä useammin osallistumaan koulujen talkoihin paitsi tarjotaksemme selvempää kokonaisuutta ja asiantuntemustamme, myös näyttääksemme, että oppilaiden tekemää talkootyötä arvostetaan. Sama pätee yritysten vastuullisuus- ja tykypäiviin, joissa kysyntä kattavaa Siisti Biitsi -pakettia kohtaan on lisääntynyt. Tällä hetkellä yhdistyksen suurena haasteena onkin ehtiä eri paikkoihin ohjaamaan siivouksia, koska ohjelman toteuttaminen vaati ennen kaikkea henkilöresursseja.

Tavoitteenamme on saada Siisti Biitsi osaksi koulujen ympäristökasvatusta ja saada ohjelma leviämään koulusta kouluun paitsi rannikkoseudulla, myös Järvi-Suomessa. Siisti Biitsi on vakiinnuttanut itsensä ympäristökasvatuksen ja -tiedottamisen parissa ja osaltaan nostanut meri- ja rantaroskaongelmaa laajemman yleisön tietoisuuteen. Toiveissa on myös aloittaa kummikouluohjelma, jossa valitut yläkoulut osallistuisivat siivouksiin ja oppisivat rantaroskasta. Siisti Biitsi etsiiikin motivoituneita kouluja osallistumaan ohjelmaan ja toiveissa on laajentaa kummikoulukonsepti itsenäiseksi osaksi Siisti Biitsiä.

Kerätty tieto, mediakanavat ja ohjelman julkaisut jäävät PSS ry:n käyttöön ja hyödynnettäväksi esimerkiksi tulevien projektien suunnittelussa ja toteutuksessa sekä tiedotustarkoituksia varten.